

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

informační bulletin

1 / 2007

1. TADY A TEĎ

Úřad pro ochranu osobních údajů ukončil projekt Pomoc Komisi Bosny a Hercegoviny, který získal v rámci výběrového řízení Evropské unie, jež projekt financovala. V rámci zavedeného twinningového programu pomáhal Úřad při vzniku nezávislé dozorové instituce pro ochranu osobních údajů v Sarajevu a koordinoval harmonizaci bosensko-hercegovského zákona o ochraně osobních údajů s evropskou legislativou. Partnerem projektu byla Španělská agentura pro ochranu dat. Po třinácti měsících působil v Bosně a Hercegovině pracovník Úřadu pro ochranu osobních údajů JUDr. Jiří Maštálka. Projekt na sarajevské Komisi pro ochranu osobních údajů uzavřel 27. března 2007 RNDr. Igor Němec, předseda českého Úřadu, za účasti bosensko-hercegovské politické reprezentace a španělských kolegů. Český Úřad pro ochranu osobních údajů byl první institucí z nových členských států EU, která byla pověřena misí pomoci státům usilujícím o vstup do EU.

Na konci února 2007 zveřejnil Úřad na webových stránkách ([www.uouu.cz/Publikace/Výroční zpráva](http://www.uouu.cz/Publikace/Vyroční_zpráva)) svou výroční zprávu za rok 2006, jak mu ukládá zákon. V konsolidované česko-anglické verzi bude publikována v tištěné podobě na konci prvního pololetí.

Na základě provedené kontroly zpracování osobních údajů při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu prováděného Policií ČR (srv. VZ http://www.uouu.cz/vz_2006.pdf, s.22) Úřad z hlediska své kompetence věcně přispěl k diskusi vedené o problematice odposlechnutí, která byla, a stále ještě je, i živým mediálním tématem. Předseda Úřadu RNDr. Němec opakovaně poukázal i v médiích na problematičnost množství osob, které mají přístup k uvedeným informacím, byť na základě zákonného zmocnění.

V průběhu prvního čtvrtletí roku byla v kontextu diskuse o zákonu o střetu zájmů středem pozornosti povinnost Úřadu pro ochranu osobních údajů postihovat zveřejňování údajů z registru majetkových příznání povinných osob. V této souvislosti je třeba připomenout fakt, že Úřad upozornil na skutečnost, že uvedený zákon nestanovil přechodné období pro přístup do registru předcházejících podání majetkových příznání. V souladu s povinnostmi ukládanými uvedeným zákonem se Úřad zabýval zveřejněním údajů v Hospodářských novinách.

Dne 7. 3. 2007 navštívili Úřad členové Komise pro ochranu soukromí Senátu ČR. Za své návštěvy se seznámili s prací Úřadu a následně byl učiněn návrh, aby se jednání Komise v budoucnu účastnil také představitel Úřadu.

V prvním čtvrtletí letošního roku Úřad nadále zaznamenával zvýšený počet žádostí o registraci zpracování osobních údajů za použití kamerových systémů. Zejména je zářející nárůst počtu záležitostí škol využívat tyto systémy. Obdobně jako v případě mediálně sledovaného postupu Soukromého gymnasia Josefa Škvoreckého Úřad nepovolil zpracování osobních údajů za použití kamerových systémů také na některých dalších školách. Se znepokojením konstatuje, že argumentace provázející žádosti škol o registraci často spojuje využívání kamerových systémů s úkoly, kterým tato zařízení ani nemohou dostát – např. zabránit šikaně. Jako znepokojivý se jeví ovšem především fakt, že mladí lidé, ba dokonce děti v mateřských školkách, by si měli zvykat na život pod permanentním dozorem kamery. Technický prostředek je chápán jako náhražka osobní autority pedagoga a možnosti zneužití obrazového materiálu jsou ignorovány. (Více informací k využívání kamerových systémů v kontextu zákona o ochraně osobních údajů je k dispozici na internetové adrese Úřadu <http://www.uouu.cz/> v rubrice Kamerové systémy).

O vydaném rozhodnutí Úřadu ve věci Hnutí na obranu majitelů realit (HOMR), jímž Úřad uložil pokutu ve výši 550 000 Kč, byla veřejnost několikrát médií zmatečně informována na základě sdělení kontrolovaného: Soud zrušil rozhodnutí Úřadu pouze vzhledem k drobnému správnímu pochybení; nezrušil však ani nezpochybnil uložení pokuty (v současné době bylo rozhodnutí znovu vydáno a nabývalo právní moci). Druhá kontrola v HOMR reagovala na fakt, že Hnutí v rozporu s rozhodnutím Úřadu znovu zveřejnilo seznam nájemníků, jejichž soukromí sleduje a informace o něm zveřejňuje.

V souvislosti s provozováním kamerových systémů probíhá kontrola Rádia Svobodná Evropa. Rovněž pokračuje kontrola Úřadu ve věci zavedení In-karty Českými drahami. V souvislosti s dosud neukončenou kontrolou společnosti Reader's Digest považuje Úřad za potřebné upozornit stěžovatele obecně na jednu, z hlediska zákona o ochraně osobních údajů, závažnou věc: Dříve, než se obrátí na Úřad, by měli požádat správce zpracovávajícího jejich osobní údaje, aby jim nadále neposílal nabídky a aby jejich osobní údaje vymazal. Stěžovatelé by si také ještě před podáním stížnosti měli dobře uvědomit, zda někdy, někde, za určitých okolností neposkytli své osobní údaje a souhlas s jejich zpracováním pro další marketingové využití. Při kontrole se často stává, že se potvrdí, že stěžovatel poskytl své osobní údaje i souhlas s jejich dalším využitím, který ani později neodvolal. V takovém případě jeho stížnost nemůže být úspěšná.

Při kontrole vybraných bank na českém území v souvislosti s problémem předávání osobních údajů společností SWIFT z území EU do Spojených států nebylo shledáno pochybení. V souladu s evropskou legislativou odtud údaje odcházejí výhradně do států Evropské unie. Není žádných indicií, které by dávaly možnost řešit problém na českém území a na základě českého právního řádu. Obsáhlý materiál – vyjádření Úřadu, který byl předložen na minulé tiskové konferenci, doplňujeme tentokrát odkazem na dokument vydaný v této věci WP 29 Evropské komise:

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2006/wp128_cs.pdf. Dokument je publikován také ve 44. částce Věstníku Úřadu.

Úřad se aktivně účastní na přípravě informační kampaně ke vstupu České republiky do schengenského prostoru.

20. dubna 2007 byla uzavřena soutěž pro mládež „Moje soukromí. Nedívat se, nešťourat!“, vyhlášená u příležitosti Dne ochrany osobních údajů v lednu 2007. Jejimi partnery jsou Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Mezinárodní festival filmů (MFF) pro děti a mládež Zlín a Český rozhlas Praha. Prodloužení uzávěrky vyplynulo z uzavřeného partnerství s dalšími mediálními partnery – www.alik.cz a Rádiem Hey!

Vyhlášení vítězů soutěže proběhne 1. června 2007 na MFF ve Zlíně. Zde budou vystaveny také práce ze soutěže a uskuteční se seminář v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, pro jehož pořádání získal Úřad akreditaci MŠMT.

Peny za nejlepší literární a výtvarné ztvárnění představ dětí a mládeže o tom, co je soukromí a co pro ně znamená, předá těm nejlepším předseda Úřadu. Vítězové budou také pozváni do přímého vstupu ve vysílání Českého rozhlasu 2 Praha, který bude průběh akcí již 47. zlínského mezinárodního filmového festivalu, v jehož rámci probíhají i výše zmíněné aktivity Úřadu, posluchačům přenášet. Proto si nezapomeňte zapnout rádio a nebo se raději přijďte podívat.

Těšíme se na vás!

Zahraniční aktivity Úřadu

Seminář na téma mediální prezentace práce úřadů pro ochranu dat

Na konci loňského roku se v Londýně uskutečnila mezinárodní konference komisařů úřadů pro ochranu soukromí a dalších odborníků na danou problematiku. Jedním z výsledků této konference bylo i rozhodnutí prohloubit spolupráci jednotlivých úřadů v oblasti komunikace s veřejností, kdy by díky vzájemné výměně informací, nápadů a podnětů bylo možné lépe koncipovat různé informační kampaně. První pracovní seminář na toto téma se uskutečnil v Paříži ve dnech 18. – 19. února tohoto roku a jeho pořádání se ujala francouzská komise pro ochranu dat (CNIL), v jejímž čele stojí p. Alex Türk. Další pracovní setkání inicioval evropský ochránce dat p. Peter Hustinx. Již v pozvánce

k účasti na pařížském semináři bylo zdůrazněno, že zvláštní pozornost bude věnována problematice komunikační strategie zaměřené na děti a mládež.

V úvodu jednání připomněl p. Türk konferenci komisařů pro ochranu dat v Londýně, ze které vzešla idea na konání tohoto pracovního setkání, jehož cílem by mělo být zdokonalování komunikačních strategií jednotlivých úřadů pro ochranu dat díky vzájemné výměně zkušeností. Dále byly představeny nejdůležitější oblasti, které musejí komunikační strategie úřadů pokrývat. Zástupkyně britského úřadu představila problematiku vytváření komunikační strategie úřadu jako takové a nástroje, které k tomu je možné využívat. Zdůraznila užitečnost marketingových nástrojů, převzatých z komerčního sektoru (výzkumy veřejného mínění, vytváření různých skupin „zákazníků“ apod.) a zároveň i nutnost vytvoření kampaně, která je přístupná skutečně široké veřejnosti (využívání příběhů z reálného života, poukazování na skutečné problémy, to, že se nelze zaměřovat pouze na právní stránku věci). Nezbytnou součástí kvalitní informační strategie jsou vhodně strukturované a často aktualizované internetové stránky úřadu. V dalších příspěvcích představili zástupci ostatních úřadů pro ochranu dat své pojetí informační kampaně zaměřené na děti a mládež. Potěšitelné bylo zjištění, že v žádné ze zúčastněných zemí nebyl realizován podobně rozsáhlý projekt jako je komplexní informační kampaň pro děti a mládež v České republice. Prezentace zástupce českého Úřadu byla proto přijata s velkým zájmem. Obdivována byla především spolupráce s televizí a rozhlasem i rozsah vyhlášené soutěže. Všichni účastníci semináře obdrželi do angličtiny přeložený Bulletin Úřadu č. 2/2006, který byl věnován právě dětem.

V Paříži probíhal i tzv. Information Supermarket, kde jednotlivé úřady představovaly konkrétní výstupy své informační strategie, zaměřené na děti a mládež (DVD, propagační materiály, internetové stránky apod.). Řada představených nápadů může být přenesena i do dalších zemí, neboť děti jsou všude stejné. Zvědavé, ale také důvěřivé a neopatrné... Právě proto má spolupráce při vytváření účinné informační strategie zaměřené na děti smysl. Pouze cestou zajímavých projektů je totiž možné děti a mládež zaujmout, získat jejich pozornost a upozornit je na nebezpečí, která plynou z neznalosti či neopatrnosti při nakládání s osobními údaji. V rámci semináře byla takovýchto zajímavých nápadů představena celá řada. Doufejme, že podobných příležitostí k výměně podnětných nápadů se uskuteční víc.

2. NEMĚLO BY VÁM UNIKNOUT

Iniciativa Rady Evropy – vyhlášení Dne ochrany osobních údajů

Problémy ochrany dat postihují každého, ale nejsou vždy dobře chápány. Proto vítám a podporuji iniciativu Rady Evropy na podporu formování ochrany dat vyhlášením dne 28. ledna "Dnem ochrany osobních údajů".

Z Prohlášení místopředsedy F. Frattiniho jménem Evropské komise při příležitosti Dne ochrany osobních údajů 28. ledna (Plné znění Prohlášení je k dispozici na internetové adrese Úřadu <http://www.uoou.cz/index.php?l=cz&m=left&mid=09:01&u1=&u2=&t=>).

Právo na soukromý život není překážkou v boji proti terorismu

Prohlášení Terryho Davise, generálního tajemníka Rady Evropy, při příležitosti Dne ochrany osobních údajů.

Štrasburk 28. 01. 2007 – Všechny vlády mají povinnost chránit své občany před teroristickými hrozbami, avšak odezva by měla být v souladu se zákonem, inteligentní a účinná. Evropská úmluva o lidských právech zaručuje právo na respektování soukromého života, ale dává úřadům pravomoc zasahovat, když je v sázce bezpečnost státu a veřejnosti. Současně ale jakákoli omezení musejí být nezbytná, přiměřená, úměrná a na základě zákona.

Jsem znepokojen, že některá z nedávných opatření na podporu výměny dat, zaváděná pro neústupnost vlády USA, tato kritéria nespĺňují, zvláště s ohledem na osobní informace ve vztahu k rasovému nebo etnickému původu, politickým názorům, náboženskému vyznání, zdravotnímu stavu a sexuálnímu životu.

Rada Evropy je ochotna poskytnout odbornou radu a pomoc všem svým členským státům, jak členům tak nečlenům Evropské unie, v zájmu docelení přiměřených opatření, která budou nejen poskytovat účinnou protiteroristickou spolupráci, ale také budou v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech a vyhnout se tak sporům u soudu ve Štrasburku.

Rád bych poděkoval Evropské unii, zvláště pak komisaři Frankovi Frattinimu, za jeho cennou podporu „Dne ochrany osobních údajů“ Rady Evropy dne 28. ledna, připomínajícího podepsání Úmluvy Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.

Zdroj: Tiskové oddělení Rady Evropy (pressunit@coe.int, www.coe.int/press)

V kontextu připomínaného Dne ochrany osobních údajů je na místě zmínit také zkušenost s ochranou osobních údajů, kterou prošli občané za totalitárních režimů. Jako názorné připomenutí může posloužit nedávno do českých kin uvedený film Životy těch druhých. Pozornost si ovšem zaslouhuje i slogan použitý na plakátech: „Kde je moc neomezená, soukromí nic neznamená“. V duchu postmoderní doby je však vhodné poznamenat, že také informace znamenají moc. Tento význam mají nepochybně i informace o našem soukromí, dobře odvoditelné a dovoditelné z našich osobních údajů.

Úřad pro ochranu osobních údajů se s plným vědomím výše uváděných faktů připojil k výzvě Rady Evropy a u příležitosti Dne ochrany osobních údajů připravil několik aktivit, které mají poznání o ochraně osobních údajů a její nezbytnosti rozšířit a prohloubit (více informací je k dispozici na <http://www.uouu.cz/index.php?l=cz&m=top&mid=03:06&u1=&u2=&t=>).

Vzdělávací program „Ochrana osobních údajů ve vzdělávání“ v rámci DVPP (Další vzdělávání pedagogických pracovníků)

V posledních měsících se v médiích setkáváme s nárůstem informací z oblasti ochrany soukromí – kamery, odposlechy, biometrické údaje v pasech, technologie RFID, spam... Tato problematika se nevyhnula ani prostředí škol. Jestliže přijmeme za svůj názor, že by školy měly připravovat své žáky a studenty na praktický život, zcela jistě by neměla být opomenuta ani ochrana soukromí. V rámci hodin občanské výchovy či základů společenských věd by měli učitelé své žáky seznámit s tím, že právo na ochranu soukromého a rodinného života patří mezi základní práva, garantovaná jak Ústavou, tak i Listinou základních práv a svobod. Pokud se tak nebude dít, budou ze škol vycházet do života lidé, kteří budou v důsledku své neinformovanosti ochotně odevzdávat své osobní údaje každému, kdo o ně požádá. A ten, který své osobní údaje takto bezelstně odevzdá, se může jednoho dne probudit a zjistit, že mu někdo ukradl jeho identitu.

Úřad se proto rozhodl realizovat vzdělávací program „Ochrana osobních údajů ve vzdělávání“, který je určen pedagogům všech typů a stupňů škol a který byl 15. 12. 2006 akreditován MŠMT pro DVPP. V rámci vzdělávacího programu bude pozornost věnována postavení práva na ochranu osobních údajů v kontextu lidských práv a českého právního řádu, problematice ochrany osobních údajů ve školství a v neposlední řadě budou nastíněny i možnosti, jak zapojit téma ochrany osobních údajů a soukromí do konkrétních vyučovacích předmětů. Vzdělávací program bude realizován formou přednášky v prostorách Úřadu pro ochranu osobních údajů. Při větším zájmu pedagogů z regionů, které jsou od Prahy vzdálenější, však Úřad nabízí i možnost uspořádat přednášku v rámci příslušného krajského města. Přednášejícími budou pracovníci Úřadu pro ochranu osobních údajů a účastníci přednášky obdrží kromě tištěných materiálů i třináctidílný seriál „Neznalost neomlouvá aneb Každý máme tajemství“, který vznikl ve spolupráci Úřadu, společnosti Beny TV a České televize.

Poznámka: Všechny podrobnější informace včetně termínů jednotlivých přednášek lze najít na internetových stránkách Úřadu pro ochranu osobních údajů <http://www.uouu.cz> v rubrice Úřad.

Virtuální výročí

V polovině února tohoto roku bylo médii připomenuto jedno z výročí, které nenajdeme v kalendáři mezi státem uznanými významnými dny, a přesto symbolizuje jednu z přelomových událostí, které formovaly podobu dnešní (nejen) české společnosti. Před 15 lety, v únoru 1992, se totiž tehdejší Československo oficiálně připojilo k Internetu. Síť sítí však tehdy vypadala zcela jinak než dnes.

Zatímco dnešní uživatelé se rekrutují ze všech sociálních skupin a využívají Internet k velmi rozdílným činnostem od práce přes navazování známostí až po nelegální sdílení hudby a filmů, před 15 lety byl Internet určen pouze pro akademickou sféru a základní podmínkou pro připojení k Internetu bylo nevyužívat ho ke komerčnímu provozu. Z dnešního pohledu skutečně úsměvná záležitost... Jak se ale vůbec objevil fenomén, který dnes označujeme názvem Internet, a kdo stanovoval podmínky pro jeho využívání?

Úplně první nesmělé technologické krůčky, které se později změnily ve velké skoky, se odehrály již v roce 1963, kdy byla vytvořena síť ARPANET jako experimentální projekt Ministerstva obrany USA. Již od samotného začátku byla tato síť vytvářena jako výrazně decentralizovaná struktura, do které lze snadno přidávat další prvky a výpadek jedné části sítě může snadno nahradit část jiná. Až do poloviny 80. let sloužila tato síť pouze pro potřeby amerických vládních, především vojenských, institucí. V té době bylo k síti, která již byla označována jako Internet, připojeno cca tisíc počítačů. Od poloviny 80. let se však k síti začaly připojovat i americké univerzity a počet připojených počítačů začal rychle růst. V roce 1986 vznikla síť NSFNET, páteřní síť Internetu v USA, jejíž provoz byl financován vládní agenturou NSF (National Science Foundation). Síť ARPANET se vrátila zpět ke svému původnímu určení a začala opět sloužit pouze potřebám americké armády.

Přes zmíněnou páteřní síť Internetu v USA procházel na přelomu 80. a 90. let prakticky veškerý provoz, a proto také agentura NSF, která její chod financovala, mohla rozhodovat o pravidlech jejího využívání. Již v úvodu článku byly vzpomenuy dva základní kameny tzv. „pravidel přípustného použití“ (Acceptable Use Policy) – čistě akademické využití a žádný komerční provoz. V únoru 1992 pak zástupce agentury NSF slavnostně přivítal mezi státy, připojenými k Internetu, i Československo. Stalo se tak 13. února na půdě pražského ČVUT, které bylo pevnou linkou s kapacitou 19,2 kbit/s propojeno s rakouským Lincem. Již od října 1990 však bylo pražské ČVUT prostřednictvím pevné linky z rakouského Lince o kapacitě 9,6 kbit/s součástí počítačové sítě EARN (European Academic and Research Network) a fungoval zde národní uzel sítě CSEARN. Tato síť propojovala velké střediskové počítače, a proto měla jen velmi malý počet uzlů, na jejím základě se však objevila idea vzniku páteřní sítě propojující české (původně i slovenské) vysoké školy a vědecká pracoviště. Tato síť pak byla skutečně v roce 1993 pod názvem CESNET (Czech Educational and Scientific Network) spuštěna, ale nemělo to dlouho trvat a CESNET uvolnil své místo na slunci Internetu...

Rozvoj počítačových sítí v České republice dlouhou dobu limitovala neexistence poskytovatelů komerčního připojení. Již v roce 1991 totiž získala od státu exkluzivitu na poskytování veřejných datových služeb společnost Eurotel. Ta však přístup k Internetu neposkytovala, a proto byl Internet dlouho omezen pouze na akademické prostředí. V roce 1995 ale společnost Eurotel o svou exkluzivitu přišla a důsledkem bylo záhy rychlé rozšiřování možností připojení k síti Internet. V roce 1996 se na Internetu začaly objevovat internetové verze tištěných médií, ale také státních institucí. Symbolicky v tomtéž roce vznikla i vlajková loď českého Internetu, společnost Seznam.cz. K další významné události došlo na přelomu let 1998 a 1999, kdy se na českém Internetu objevilo hnutí „Internet proti monopolu“ proti vysokým poplatkům za vytáčené internetové připojení od SPT Telecom. Výsledkem bylo nejen vytvoření zvláštního tarifu pro uživatele Internetu, ale krátce nato se objevila první komerční nabídka vytáčeného připojení „bez paušálu“. Teprve od této chvíle lze hovořit o skutečně raketovém růstu českého Internetu, který se pro řadu lidí v České republice stal nejen běžnou součástí jejich práce, ale i volného času. Dnes snad už není v České republice nikdo, kdo by o Internetu neslyšel a zvláště mladí lidé si často nedokáží představit svůj život bez něj. Nabízí se ale otázka, zda se někdy v oně často vzývané počítačové síti neztrácí krása „běžné“ mezilidské komunikace a zda se díky „síti sítí“, na které najdeme úplně všechno, neztrácíme sami sobě...

Projekt Safer Internet

V předcházejícím textu jsme v krátkosti nastínili vývoj Internetu v České republice v uplynulých 15 letech. Během této doby se síť Internet stala nejen místem, kde lze najít mnoho zajímavých informací, ale také poznat zajímavé lidi a navázat nová přátelství. Mezi nejčastější uživatele Internetu patří děti a právě ty jsou také nejvíce ohroženy negativními jevy, které se sítí Internet v současnosti bohužel souvisí, ať již hovoříme o online šikaně (cyber stalking), obtěžování neslušnými návrhy (grooming) nebo dětské pornografii. I proto iniciovala Evropská unie vznik programu s názvem Safer Internet (Bezpečnější Internet), jehož cílem je podpora projektů, které mají přispět k vyšší infor-

movanosti o možných rizicích spojených s využíváním Internetu. Zároveň byl 6. únor vyhlášen Dnem bezpečného Internetu. V České republice vzniklo první osvětové centrum evropského programu bezpečnějšího Internetu v roce 2005, k 1. lednu 2007 se pak transformovalo do nové podoby pod názvem Czech Safer Internet Combined Node (CZESICON). V jeho rámci nyní najdeme dva moduly:

- Safer Internet Awareness/Hotline, který provádí osvětu s cílem zvýšit povědomí o bezpečnějším využívání Internetu a zároveň poskytuje dětem psychologickou a sociální pomoc, aby se při pohybu po Internetu mohly cítit bezpečně.
- Safer Internet Hotline, který bojuje proti ilegálnímu obsahu Internetu a umožňuje jeho nahlášení příslušným odpovědným orgánům.

Poznámka: Bližší informace o činnosti Českého kombinovaného uzlu pro bezpečnější Internet (CZESICON) lze najít na internetové adrese <http://www.saferinternet.cz>.

Informace o aktivitách spojených s Dnem bezpečného Internetu najdete na internetové adrese <http://www.saferinternet.org/www/en/pub/insafe/mediaroom.htm>. Úřad pro ochranu osobních údajů projekt Safer Internet podporuje, neboť se domnívá, že každá aktivita směřující ke zvýšení povědomí dětí o hrozbách pro jejich soukromí je pozitivní. Pokud to bude možné, jistě by v budoucnu bylo vhodné blíže koordinovat vzájemný postup v rámci informačních kampaní cílených na děti a mládež.

Aktuálně: Dnem 1. 1. 2007 zahajuje Sdružení Linka Bezpečí (SLB) s podporou Evropské unie provoz asistenční služby pro děti a dospívající mládež Internet Helpline. Jedná se o první českou asistenční linku na pomoc dětským obětem internetové kriminality. Helpline poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s Internetem. Na tuto službu, která je zřízena na stávající bezplatné Lince bezpečí (800 155 555), mohou děti nebo dospělí ohlásit zneužívání dětí při komunikaci na Internetu. Odborní konzultanti dětem poskytnou nezbytnou psychosociální pomoc a poradí, jak bezpečněji Internet používat. Jde především o případy, kdy děti pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her nebo když jsou obtěžovány prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií.

Zdroj a více informací na:

<http://www.saferinternet.cz/page.asp?idk=239>

To to letí, ... už je tady „sedmiletí“ – pozvánka do Úřadu

Naše dnešní pozvání k „mikrofonu“ přijala JUDr. Alena Kučerová – náměstkyně předsedy Úřadu.

Paní doktorko, Vy pracujete v Úřadu pro ochranu osobních údajů od samého začátku. Mohu se Vás zeptat, jak a proč jste se rozhodla zde pracovat?

Ano, není to nic tajného ani mimořádného. V Úřadu pracuji od jeho vzniku v roce 2000, kdy jsem se podílela na vytváření jeho základní organizační struktury a pomáhala tvořit jeho první aplikační krůčky v této oblasti. Přišla jsem na základě nabídky jeho bývalého předsedy, pana doktora Neuwirta a myslím, že jsem i svou prací přispěla k tomu, že Česká republika je dnes v oblasti ochrany osobních údajů hodnocena v rámci EU velmi pozitivně.

V současné době zastáváte významnou pozici z hlediska práva a legislativy vztahující se k ochraně osobních údajů, jste náměstkyní předsedy Úřadu a řídíte sekci dozorových činností, kterou můžeme označit jako nejdůležitější součást Úřadu. Můžete nám popsat rámcem této sekce a trochu blíže vysvětlit její hlavní činnosti?

Zjednodušeně řečeno lze říci, že sekce dozorových činností zabezpečuje všechny hlavní druhy činností, které podporují výkon kompetencí Úřadu pro ochranu osobních údajů. To znamená, že v sekci najdete útvary, které se zabývají analýzou podání nebo stížností na dodržování podmínek ochrany osobních údajů. Dále jsou zde útvary, které tyto stížnosti prověřují, nebo vedou řízení na základě prověrky. Výsledkem takového správního řízení může být sankce za porušení zákona o ochraně osobních údajů. Součástí sekce je také útvar spravující registr oznámených zpracování osobních údajů. Nesmíme však také zapomenout na útvar legislativní, který připravuje stanoviska předsedy Úřadu k návrhům právních předpisů, které se sice často ochrany osobních údajů dotýkají jen okrajově, ale i to nás zajímá.

Našli bychom ještě další činnosti v každodenní běžné práci Vaší sekce?

Určitě ano. To, co děláme, jsem popsala jen ve velmi hrubých rysech. Pokud se však podíváme podrobněji na naši práci, tak ji ještě může doplnit například vyřizování mnoha telefonických nebo elektronicky zasílaných dotazů na aplikaci zákona o ochraně osobních údajů, kdy není výjimkou, že žadatel se nespokojí jen se stručnou odpovědí. Také jednání, kterých se účastníme, nejsou vždy hodinovou záležitostí. Nemohu opominout ani přednáškovou nebo prezentační činnost, která je velmi významnou součástí naší práce.

Stále hovoříte v množném čísle ...

Ano, jde mi především o týmovou práci. Snažím se, aby všechna zásadní rozhodnutí nebyla rozhodnutím jedince, ale aby tato rozhodnutí byla vydávána na základě společného posouzení nebo společného závěru případně doporučení, i když rozhodnutí podepisuje nakonec vždy jen jeden člověk. Každé rozhodnutí musí splňovat procesně právní podmínky, ale pokud jde o aplikaci zákona o ochraně osobních údajů, jeho principů a jeho vztahu například k nějakému zvláštnímu zákonu, tak to už nemůže být jen názor jednotlivce, byť nepopírám, že i jednotlivec může mít velmi výrazný postoj, který může ovlivnit ostatní. Vždy se snažím, například organizováním interních úřadových seminářů, aby se právě zde diskutovalo o všech aktuálních otázkách souvisejících s principy aplikace zákona o ochraně osobních údajů.

Jaká je tedy podle Vás Vaše hlavní úloha v sekci, kterou řídíte?

Řídit sekci není vůbec nic jednoduchého. Víím, že bych asi měla být více orientována na to hlavní a stěžejní v mé práci, což je řízení, organizace a koordinace prací při zajišťování chodu sekce i Úřadu. Musím se však přiznat, že mne také velice baví aktivně se podílet na tvůrčí práci sekce, na tvorbě stanovisek nebo vyjádření Úřadu k závažným aplikačním otázkám. Není tedy nic výjimečného, když přímo diktuji své paní sekretářce text stanoviska nebo vyjádření Úřadu, který jsem si připravila, nebo jej posílám mailem. Bohužel, není to často, na formulování stanovisek a právních vyjádření nemám moc času, ale jak jsem již zmínila, taková práce mne těší.

Můžete uvést nějaký konkrétní případ, s nímž se „potýkáte“?

Z těch složitých bych uvedla současný konflikt Úřadu s vedením České advokátní komory. Týká se toho, zda lze zákon o ochraně osobních údajů aplikovat na činnost advokáta vymezovanou zákonem o advokacii. K obdobně složitému případu došlo zřejmě v souvislosti s nesprávným pochopením aplikace kontrolní pravomoci Úřadu ve vztahu k vedení spisové agendy daňových úředníků. Oba uvedené případy jsou si podobné v tom, že naše společnost si stále ještě nezvykla na existenci Úřadu pro ochranu osobních údajů jakožto nezávislé dozorové autority. Věřím ale, že časem se podaří odstranit bariéry a dojde k pochopení faktu, že nezávislé dozorové autority vznikají v Evropě a fungují v zájmu demokratických principů – v zájmu posílení postavení každého jednotlivého občana ve společnosti.

Uvedla jste slovo nezávislý úřad, je takovéto postavení obvyklé?

Obvyklé není ani ve všech státech Evropské unie, i když v tomto případě bychom asi museli znát větší podrobnosti právních systémů, kterými se tyto úřady řídí. Pokud jsem použila tento výraz, měla jsem tím na mysli nezávislost Úřadu nejen ve vztahu k jeho kontrolní kompetenci, to není nic tak neobvyklého, protože takové postavení mají všechny ostatní subjekty, kterým je nějakým zákonem svěřena pravomoc a působnost. Měla jsem tím tedy na mysli spíše nezávislost Úřadu zejména na vládní administrativě, což se projevuje právě ve vztahu k moci výkonné jistou dávkou nechuti se kontrolní působnosti Úřadu podrobit. Poprvé si to Úřad vyzkoušel již v roce 2001, když se pokoušel provést kontrolu výsledků sčítání lidu, v kompetenci Českého statistického úřadu. Celou záležitost musel bohužel řešit až Ústavní soud, kam se ČSÚ se svou žalobou obrátil. A vidíte, život jde dále. Dnes jsou naše vztahy s tímto úřadem víc nežli korektní a přátelské, což se projevuje mimo jiné i v přípravě věcného návrhu zákona o sčítání lidu v roce 2011.

Z rozhovoru s Vámi je zřejmé, že své práci nejen velmi dobře rozumíte, ale že ji máte i ráda.

Musím říci, že patřím k lidem, kteří mají to štěstí, že mohou pracovat v oboru, který vystudovali (profesí jsem právník) a současně v oblasti, která je baví. Právní odvětví informačních systémů

a zpracování osobních údajů včetně jejich ochrany je stále ještě velmi mladé. Pro mne je o to zajímavější, že se mohu přímo podílet na jeho dalším vývoji. Toho si velmi vážím. Současně tato pozice s sebou přináší také vyšší míru osobní odpovědnosti za budoucí vývoj věcí.

Čím se v současné době aktuálně zabýváte?

Účastním se workshopu zástupců evropských úřadů pro ochranu osobních údajů v Helsinkách a budu hovořit o aktuálních změnách v právním prostředí podmínek pro ochranu osobních údajů v České republice. Půjde o komentář k novému zákoníku práce v otázce možností pro monitorování zaměstnanců na jejich pracovišti, pokud jde o užívání IT a dále o komentář k připravované změně zákona o péči o zdraví lidu v té jeho části, která se dotýká práv pacienta. Doufám, že si vše stihnu připravit včas, protože diskuse ke společným otázkám bývají obvykle velmi zajímavé.

Můžete na závěr uvést, co Vás v poslední době nejvíc ve Vaší práci potěšilo a také, co Vás nejvíce zamrzelo?

Začnu nejdříve tím zamrzením. Myslím si, že v české společnosti stále ještě není vytvořen dostatečně korektní vztah těch, kteří obchodují s databázemi obsahujícími osobní údaje, k právu jednotlivce na jeho soukromí. Nedávno se mi dostala do rukou stížnost jedné paní, která je velmi vážně nemocná a byla léčena na odborné klinice. Ale jakousi „náhodou“ se krátce po jejím propuštění objevily u ní nabídky zdravotnických přípravků týkající se právě léčby tohoto onemocnění. Jen naivní člověk si může myslet, že jde o náhodu.

Raději se s Vámi podělím o ta potěšení, kterých je přece jen více. Pokud jde o pohled osobní, myslím si, že je dobré, že v sekci, kterou řídím, vedle sebe pracují lidé různého věku i s odlišnými odbornými zkušenostmi. Jenom tak se do budoucna podaří podle mého názoru zachovat kontinuitu názorů a stanovisek, o kterých jsem hovořila. Pokud jde o pohled profesní, myslím si, že mne asi nejvíc potěšilo zřízení stálé senátní komise pro ochranu soukromí, od jejíž činnosti si slibuji podporu pro naši činnost a na spolupráci s jejími členy se těším.

Hlavním tématem tohoto čísla bulletinu je identita. Prozradíte nám, jak Vy osobně vnímáte tento pojem?

První, co mne napadá v souvislosti s pojmem identita, je slovo existence. Svou identitu – existenci nějakým způsobem vyjadřujeme, sdělujeme jiným subjektům nebo ji dokonce s jinými subjekty sdílíme. Svou identitu vyjadřujeme my sami svým konáním, nebo je naše identita – existence zájmem někoho jiného. Aby tedy bylo možné identitu popsat a definovat, jsou zde údaje, které se označují jako osobní údaje.

Děkujeme za rozhovor.

3. TÉMA: Identita

Identita je něčím, co stále hledáme, nalézáme, ztrácíme a opět obnovujeme

*„V které časové vrstvě života je třeba hledat skutečnou totožnost člověka?
... pravdě se ocitneme nejbližší, když se vrátíme proti proudu času
a jsme schopni identifikovat okamžik „nedopatření“, okamžik zabloudění,
okamžik ztráty vlastní cesty a pádu do dvojznačnosti a neautenticity.“*

(Antonio Tabucchi)

Hledání vlastní identity je hledáním svého místa v tomto světě. Není to jen nejbližší svět rodiny, školy, přátel, ale i celá společnost, která nás obklopuje, všechny její souvislosti a vztahy v ní probíhající. Svou identitu můžeme chápat jako náš postoj nejen k tomuto okolnímu světu, ale i k sobě samým. Proces vytváření identity není časově nijak ohraničený. Přesto lze říci, že je klíčovým slovem dvou vývojových období, kdy sami sebe nejvíce hledáme, a sice dětství a dospívání. Z hlediska časového je tato doba poměrně krátká, avšak z hlediska sociálního, psychického, duchovního a občanského je to období velmi dlouhé – a pro mnohé puberta vlastně nikdy neskončí.

Vlastní pojem identita lze uchopit z mnoha pohledů a hledisek. Pracují s ním exaktní vědy ve smyslu „shodnost, totožnost“, společenské vědy ve smyslu „ztotožnění se“, psychologické obory ve smyslu „sebezpoznání“ apod. Z pohledu ochrany osobních údajů můžeme identitu definovat jako soubor informací o fyzické osobě, který ji charakterizuje jako jedinečnou, tedy nezaměnitelnou osobnost. Pro pochopení dalšího výkladu je třeba uvědomit si rozdíl mezi celkovou identitou a jejími dílčími prvky.

Téma naší identity, našeho JÁ, krouží kolem naší osoby v průběhu života a nutí nás vytvářet nové vztahy, postoje, náhledy či přehodnocovat své zásady. Mnohé přívlasky, kterými lze identitu rozvíjet, napovídají, jak široké spektrum výkladu tento pojem nabízí – identita matematická, osobní, rodinná, firemní, národní, sociální, globální, sexuální, klubová, identita svědka, ... a výčet možností jistě ještě není úplný.

Lidé od pradávna hledali své kořeny. O této skutečnosti nás přesvědčují přísloví, pohádky, mýty, báje a také příběhy světových náboženství. Uvedme si jeden příklad, který s otázkou lidských práv, svobod a s odpovědností za vlastní identitu souvisí. Ve starodávných chasidských pramenech je příběh Rabi Reb Zusji, který svým následovníkům řekl: „Ve světě, který přijde, se mě nezeptají – proč jsi nebyl Mojžíšem? Zeptají se – proč jsi nebyl Zusjou?“

Toto moudré rčení může být návodem a motivací pro všechny, kteří mají vůli a cítí potřebu svou vlastní identitu hledat a nepřisvojovat si jinou, nedosažitelnou jen proto, že je na první pohled lepší. V naší sebestředné moderní společnosti se, bohužel, velmi často stává, že se člověk sám v sobě nevyzná a ani neví, kde a jak čerpat. Nechce-li být stranou a ve stínu, tak si často prostě „pocit identity namluví“, nebo si identitu jednoduše „vypůjčí“ od někoho jiného, nejčastěji – podle věku a ambic – od úspěšného zpěváka, politika, manažera, či jiné význačné osoby.

O tom, jak se lidé v dávných dobách vyrovnávali s problémy identity, například s krizí identity, s krádeží identity, s falšováním identity, mnoho nevíme, pravděpodobně proto, že to pro ně nebylo až tak důležité téma. Vědomí důležitosti identity se stalo aktuální tehdy, kdy lidé začali chápat svou identitu jako svou osobní svobodu a kdy si na této svobodě začali zakládat. V dnešní době se většina lidí ke své identitě hlásí a cítí se dotčena, když ji někdo zpochybňuje: Na svoje ego, na své já, jsme většinou citliví.

Chápání identity lze spojovat i s vývojem nahlížení na otázku lidských práv a svobod. Všeobecná deklarace lidských práv, kterou přijalo Valné shromáždění OSN v prosinci roku 1948, je jedním ze základních dokumentů minulého století. Spolu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod z listopadu 1950 a Listinou základních práv a svobod, která je od roku 1993 součástí Ústavy České republiky je jedním ze tří nejdůležitějších dokumentů o lidských právech. Je dokumentem téměř celosvětově uznávaným.

Jestliže chápeme naši identitu jako osobní svobodu, tak také vnímáme, že toto právo je nezbytné chránit. V souvislosti se zákonem o ochraně osobních údajů lze na identitu nahlížet jako na mozaiku informací a údajů, které vytvářejí obraz naší osobnosti a které naši osobnost jednoznačně identifikují.

Malé „letem, světem“ zamyšlení o identitě jsme začali úryvkem z knihy italského prozaika Antonia Tabucchiho „Indické nokturno“. Známý výrok Jana Wericha nechť jej zakončí:

**„Když už člověk jednou je, tak má koukat, aby byl.
A když kouká, aby byl a je, tak má být to, co je a nemá být to, co není,
jak tomu v mnoha případech je.“**

Zdroj: www.mesec.cz/clanky/ochrana, www.sweb.cz/biblickerozbor/

Osobní identita

Identita je fenomén, který budí pozornost nejen odborníků, ale i nás, laiků. Přizvali jsme proto k rozhovoru pana Dr. Martina Hájka z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, aby nám přiblížil pojem osobní identita.

Zabývají se společenské vědy identitou? Co tento pojem znamená?

Identita je mnohoznačný pojem a existuje celá řada definic a hledisek, ze kterých je identita člověka ve společenských vědách studována. Nicméně v obecnosti rozlišujeme identitu osobní, která se váže k jednotlivci, k jeho jedinečnosti, a identitu kolektivní, která člověka váže k sociálním sku-

pinám, např. národu nebo náboženství. Lze to vyjádřit i jinak: Když někdo říká „já“, cítí se být sám sebou, když říká „my“, projevuje tím příslušnost k nějaké skupině nebo společenství. Toto rozdělování individuální a kolektivní identity je však relativně nový jev, v minulosti oba typy identit často splývaly.

Znamená to, že lidé nerozlišovali mezi sebou samými a skupinou, ve které žili?

Zjednodušeně to tak lze říci. Vezměme například jméno. Dnes se považuje jméno za velmi osobní věc, jméno označuje nás samotné. V minulosti, a ani ne tak dávno, jméno znamenalo především příslušnost k rodině či rodu. Nosit nějaké jméno bylo ctí nebo naopak hanbou. Jméno bylo proto současně osobní, označovalo konkrétní osobu, ale i velice silně svazovalo onu osobu s jejími předky, současníky i potomky. Lidé chránili „dobré jméno“ i vlastním životem. Jméno tak v sobě spojovalo identitu osobní i kolektivní.

Vraťme se do současnosti. Co dnes určuje naši identitu?

To je asi příliš široká otázka, zvláště uvědomíme-li si mnohoznačnost pojmu lidská identita. Dovolil bych se omezit na jednu podle mého názoru důležitou věc. Dnes je naše osobní identita – od narození až po smrt – formována velkou měrou institucemi: státem, pojišťovnami, školami, bankami, zaměstnavateli apod. Většina institucí si každého člověka pro vlastní účely identifikuje a jednání s ním dokumentuje. To znamená, že nám přidělí nějaké identifikační číslo a založí složku, do níž ukládá dokumenty s námi související. Pro náš život je tato rozvětvená „instituční identita“ velmi důležitá. Ne proto, že bychom se na tato čísla a dokumenty citově vážali, i když i to se může v určitých případech stát, ale především z praktických důvodů – instituce s námi jednají podle toho, jaké dokumenty se nacházejí ve složce s naším číslem. Může jít o zdravotní dokumentaci, úvěrovou historii v bance, záznamy o přechodu hranic, školní výsledky, změny bydliště atd. Na jedné straně nám to ulehčuje život tím, že stačí ukázat kartičku s kódem a máme bez zdržování přístup k tomu, co požadujeme. Na druhé straně ztráta nebo záměna naší „instituční identity“ může zkomplikovat náš život: Může nám být někde nebo k něčemu odepřen přístup, ačkoli na to máme právo, můžeme dostat jiné ošetření než potřebujeme, můžeme přijít o nastřádané úspory. Co z toho plyne? Měli bychom si svou „instituční identitu“ hlídat. A také se snažit, abychom kromě kódů a záznamů měli i velký kus sebe, co žádným institucím nesvěříme.

Děkujeme za rozhovor.

Identita z pohledu zákona o ochraně osobních údajů

JUDr. Václav Bartík, ředitel odboru právní podpory ÚOOÚ

JUDr. Eva Janečková, referentka odboru právní podpory ÚOOÚ

Dalo by se říci, že pojem identita je jasná a jednoduchá věc. Podíváme-li se do některého ze slovníků, dozvíme se, že identita je konkrétní, celistvá, ničím nezaměnitelná podstata, kterou se od sebe liší jednotlivá lidská individua. Problémem však je, že tato definice nám v reálném životě mnoho nepomůže. S problémem identity se člověk setká hned po svém narození. Z hlediska výše uvedené definice je člověk samozřejmě konkrétní, celistvou, nezaměnitelnou entitou od prvního nádechu. „Pouhá“ existence člověka je však z hlediska právních vztahů nedostačující. O tom, že existuje, je třeba vlastnit nějaký dokument, který by osvědčoval, že on je on a že existuje. Z hlediska práva totiž má člověk identitu pouze v případě, je-li identifikovatelný, tedy určitelný, a to pomocí osobních údajů. S pojmem identita pracuje i zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který identitu váže na pojem osobní údaj a na určitelnost subjektu údajů, když subjekt údajů je určený právě v případě, je-li identifikována jeho fyzická, fyziologická, psychická, ekonomická, kulturní nebo sociální identita. Prvním dokumentem osvědčujícím identitu je rodný list, jenž na základě zákona o matrikách¹⁾ vydává matriční úřad. Teprve tímto dokumentem člověk „vzniká“ (alespoň z pohledu práva) a jsou mu stanoveny první identifikátory, čímž získává „úřední identitu“, a to tím, že je mu oficiálně určeno

jméno a příjmení, je také známo datum a místo narození a bydliště jeho rodičů. S narůstajícím časem pak roste i počet údajů a informací, které se k člověku – subjektu údajů vztahují.

A teprve s touto „úřední identitou“ může člověk vstupovat do právních vztahů a je o něm také možno začít shromažďovat údaje a informace. Základním rozsahem údajů nutným pro jednoznačnou identifikaci (tedy pro určení specifické identity) je z hlediska zákona o ochraně osobních údajů jméno, příjmení, adresa, datum narození nebo rodné číslo. Identifikovat člověka je samozřejmě také možné pomocí jiných údajů, např. pomocí DNA nebo jiných biometrických údajů, což je však, jak každý jistě pochopí, poněkud nepraktické. V běžném životě se proto používají k identifikaci tzv. osobní doklady. Prvním osobním dokladem byl již zmiňovaný rodný list. Stát pak vydává na základě rodného listu občanský průkaz²⁾, kterým se v běžném životě identita prokazuje. A na základě tohoto základního průkazu pak člověk získává i další osobní doklady (např. cestovní pas, řidičský průkaz atd.), jež však již pracují s identitou uvedenou v občanském průkazu.

Pravděpodobně každý již někdy, v poslední době stále častěji, slyšel něco o „krádeži identity“. Identitu ve filozofickém a psychologickém smyslu slova ukrást nejde; je proto nutné uvažovat pouze o krádeži té „úřední identity“, která je svázána s pojmem osobní údaj. Tento široký pojem se proto začal používat pro situaci, kdy jsou osobní údaje konkrétního člověka nějakou formou zneužity, což zejména ve věku elektronických komunikací není až tak složité. Zejména v případech, kdy jsou používány pro prokázání identity v elektronických médiích čísla nebo kódy, které jsou jako jedinečně přiřazeny určitému člověku, jenž se těmito čísly nebo kódy ve vztahu identifikuje.

Je tedy jasné, že při krádeži identity je vždy třeba použít osobní údaje jiného subjektu údajů, odlišného od „zloděje“. Tímto osobním údajem nemusí nutně být pouze to, co se obvykle za osobní údaje považuje, tedy jméno, příjmení nebo adresa. Může jím být i například PIN platební karty nebo třeba přístupové heslo do informačních sítí nebo systémů.

Pro člověka to znamená, že si musí chránit soukromí nejen v obecném smyslu slova, což je každému konec konců jasné, ale nedílnou součástí této ochrany je také ochrana osobních údajů a informací o sobě. Nežijeme totiž v idyllické době a zneužívání osobních údajů včetně krádeže identity je čím dál častější. Přestože krádež „úřední identity“ je neoddělitelně spojena se zneužitím osobních údajů, je Úřad pro ochranu osobních údajů schopen postihnout pouze právě toto zneužití osobních údajů, které může mít formu několika správních deliktů podle zákona o ochraně osobních údajů, tedy nikoli již důsledky z toho plynoucí. Je tedy nutné si uvědomit, že primární ochrana osobních údajů a vlastní identity začíná u jednoho každého z nás.

Poznámka:

1) Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2) Rodný list vypovídá spíše o jeho rodičích než o človíčkovi samotném.

K věci:

Opravdu se stalo

Svůj názor na pojem identita nejen v kontextu zákona o ochraně osobních údajů nám sdělil a případy z praxe, kterými se Úřad v této souvislosti zabýval, nám přiblížil JUDr. Zdeněk Koudełka, ředitel odboru stížností a konzultací.

Podle policejních statistik je krádež nejčastějším trestným činem vůbec. Část její skutkové podstaty je uvedena v § 247 trestního zákona takto: „Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní.“ Asi každý z vás se setkal s tím, že někdo, někomu, něco, někdy ukradl. Známému vykradli auto, příbuznému je vzali celé, sousedovi vykradli byt, jinému chatu, vám se ztratila v metru peněženka, dceři ukradli na diskotéce mobil atd. Je to prostě smutná realita našeho každodenního života. Slyšeli jste však někdy o krádeži identity?

Identita, na rozdíl např. od vašeho domácího psiho mazlíčka, není v trestněprávní terminologii věc. Nelze jí tedy ukradnout a v tomto směru je název článku nadsázkou. Jak však dále pochopíte, nejde o žádnou legraci a způsobená škoda může být daleko vyšší, než nepatrná, jak požaduje citované ustanovení trestního zákona, nehledě na další možné újmy. Zvláštním případem je ztráta

identity charakterizovaná jako ztráta paměti, např. po závažných úrazech nebo psychických poruchách. Člověk prostě není schopen doložit, kdo je, neví čím byl. Takových případů byla v odborné literatuře i beletrii popsána celá řada. Pro účel našeho krátkého zamyšlení nad tímto problémem z hlediska ochrany osobních údajů však nejsou relevantní.

Rozhodující součástí identity jsou osobní a citlivé údaje definované v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 4 písm. a) citovaného zákona je osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže jej lze přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu, nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu. Citlivým údajem pak podle písm. b) téhož ustanovení je osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a jakýkoliv biometrický nebo genetický údaj subjektu údajů.

Z citované dikce zákona je patrná snaha zákonodárce nezapomenout na žádný aspekt, nevynechat jediný detail, což může způsobovat nejen aplikační problémy pro odborníky, ale i jistou nerosozumitelnost pro širokou veřejnost. Ve zkratce si tedy stačí zapamatovat, že osobním údajem je vlastně cokoli, pokud je to způsobilé identifikovat nebo popsat konkrétní fyzickou osobu, tedy, jak my říkáme, subjekt osobních údajů. K tomu je třeba dodat, že v každém ad hoc případě bude nutné posoudit, zda je identifikace osoby možná, či nikoli. V malé obci budou zpravidla stačit dva – tři údaje, někdy dokonce jeden. Baví-li se např. v oblíbené hospůdce o Frantovi a někdo z přítomných starousedlíků se zeptá „kterej Franta?“, stačí zpravidla dodat „no přece ten, co si vzal Máňu“ nebo „ten co má na násvi masnu“. Naopak ve velkých aglomeracích to bude pochopitelně zcela jinak, s uvedeným postupem zpravidla neuspějeme, Frantu neidentifikujeme. Obecný návod nám dává správní řád, který za základní identifikační údaje osoby považuje její jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu.

Charakteristickým citlivým údajem, který si každý z vás jistě dovede představit, jsou zejména osobní údaje vypovídající o zdravotním stavu. Jak bylo uvedeno v definici, jsou jimi i všechny biometrické a genetické údaje, tedy např. podpis, otisky prstů, obraz oční sítnice či duhovky, DNA, ale i hlas a podle nejnovějšího vývoje kriminalistických disciplín i způsob chůze. Pro doplnění uvádíme, že zákon přiznává citlivým údajům přísnější režim ochrany.

Po tomto úvodním vymezení pojmů přišel čas na otázku, proč by měl někdo identitu, respektive její části, tedy osobní a citlivé údaje, krást. Jinak řečeno, co může být motivem takového jednání, které může vykazovat znaky skutkové podstaty některého trestného činu, ale také nemusí. Ptáme se tedy na jednu ze základních právnických otázek, *qui bono* (v čí prospěch).

V § 178 odst. 1 trestního zákona – neoprávněné nakládání s osobními údaji, se mj. konstatuje, že „kdo si, byť i z nedbalosti, neoprávněně přisvojí osobní údaje o jiném shromážděné, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“ Již jsme si však řekli, že v prvopočátku nemusí jít o trestný čin. Např. pořizování kopií občanského průkazu nebo cestovního dokladu, které je bez souhlasu jejich držitele zvláštními zákony v podstatě zakázáno, je pouze přestupkem. Současně má každý držitel povinnost tyto doklady řádně chránit a neponechávat je např. jako zástavu. Vzpomeňte si však na svoji poslední dovolenou, co se dělo, když autobus rekreatů přijede do hotelu. Recepční vybere pasy, uloží je do schránek s klíči od pokojů a možná večer, možná zítra, vám je vrátí, častěji si však o ně musíte říci sami. Kopírování dalších dokladů, včetně např. rodného listu obsahujícího mj. i citlivý údaj o národnosti, rozhodnutí soudu o dědictví, výpisu z rejstříku trestů (opět citlivý údaj o odsouzení za trestný čin) není právně upraveno, jinak řečeno není zakázáno. Ani krádež občanského průkazu sama o sobě není trestným činem. Jeho pozměňování, jako veřejné listiny, již samozřejmě ano. Změny občanského průkazu použitelné pro zneužití např. pro vystavení průkazky do knihovny, videopůjčovny či půjčovny vozidel, zvládne dnes i poučený, manuálně nebo technicky zdatný amatér.

Je třeba konstatovat, že odbor stížností a konzultací Úřadu pro ochranu osobních údajů dosud neřešil žádný případ celkové krádeže identity. V roce 2006 byly poskytnuty řádově desítky konzultací k problematice zneužití osobních nebo citlivých údajů, tedy krádeže částí identity. Z nejzávažnějších osobních konzultací je možno v obecné poloze uvést:

Jednomu mladému muži byly odcizeny mj. veškeré osobní doklady. Řádně a včas to na příslušných místech ohlásil a po čase obdržel doklady nové. Jaké však bylo jeho překvapení, když mu asi po půl roce přišel dopis z Německa s fotografií vozidla, které si na jeho doklady někdo zřejmě vypůjčil, s výzvou na zaplacení nemalé pokuty za dopravní přestupek. Jeho obavy směřovaly především k tomu, jaké další nemilé zprávy může v této souvislosti očekávat. Úřadu nezbylo než doporučení pokračovat v řešení věci prostřednictvím Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a zastupitelského úřadu Německa v Praze.

Další mladý muž se dožadoval, aby Úřad zařídil blokování jeho odcizeného občanského průkazu, na nějž si již jeho nový „držitel“ nechal bezproblémově vystavit na jeho jméno rodný list. Argumentoval možností použití rodného listu k další nekalé činnosti. Vzhledem k působnosti Úřadu nezbylo, než odkázat jej na centrální evidenci odcizených dokladů a po Ministerstvu vnitra požadovat přijetí opatření eliminujících uvedený postup správních orgánů.

Z obsahu konzultace s jedním renomovaným advokátem vyplynulo, že poměrně častým jevem je zneužívání odcizených či nalezených osobních dokladů podvodníky k získání produktů finančních institucí. Těm to následně způsobuje značná rizika s vymáháním nároků z uzavřených smluv, a to i přesto, že právní platnost podvodným způsobem uzavřených smluv je samozřejmě snadno napadnutelná.

Obsah 15 písemných stížností a podnětů občanů k téže problematice se týkal zejména následujících subjektů (správců osobních údajů): Revizoři MHD, poskytovatelé telekomunikačních služeb, finanční ústavy včetně leasingových společností a subjektů poskytujících tzv. rychlou hotovost. Pokud jde o konkrétní zneužití, týkalo se nejčastěji falšování podpisu, zneužití rodného čísla nebo odcizeného občanského průkazu k široké škále protiprávního jednání. Jednalo se jak o banální jízdy MHD načerno, neoprávněné zřízení telefonního účtu (což již může mít ošklivější následky), až po závažné případy půjčování finančních prostředků, uzavření úvěrových smluv či životního pojištění. Motiv je tedy zcela zřejmý, získat na úkor někoho jiného většinou neoprávněný majetkový prospěch nebo jiné výhody. Pro ilustraci stručně uvádíme:

Bezáhonnému občanovi přišlo vyúčtování služeb od jednoho z mobilních operátorů. Po jeho čestném prohlášení, že nikdy předemtnou smlouvu neuzavřel, byla věc šetřena Policií České republiky a na vypátrání pachatele byla podána obžaloba pro spáchání trestných činů podvod a poškozování cizích práv.

Podnikatelka pracující na základě smlouvy se společností poskytující finanční půjčky zneužívala rodná čísla desítek svých klientů a od společnosti si systematicky půjčovala jejich jménem řádově tisícové částky. Samozřejmě, že i toto jednání bylo primárně vyhodnoceno jako trestná činnost.

Zpravodajské služby všech států využívají tzv. nelegály, tj. kádrové pracovníky nebo agenty žijící pod krytím jiné identity, ať již žijící, mrtvé nebo nikdy neexistující osoby. Aniž bychom chtěli odbíhat do tohoto zvláštního světa druhého nejstaršího řemesla vůbec, nelze o „schopnostech“ těchto institucí pochybovat. Dokáží nepohodlného člověka doslova vymazat ze světa, ztratí svoji celkovou identitu (číslo zdravotního a sociálního pojištění, zaměstnání, bydliště), prostě jakoby nikdy neexistoval. Není bez zajímavosti, že zpravodajské služby systematicky monitorují i oblast sci-fi a analyzují možnosti využití nových nápadů pro své účely. Ve skutečně kvalitní sci-fi literatuře nejsou všechno jen výmysly, spíše naopak, tento žánr technický a technologický pokrok urychluje. Člověk prostě dokáže realizovat téměř vše, co si je jiný schopen vůbec představit.

Má tedy, z pohledu této filozofické vsuvky, vůbec smysl chránit své soukromí, osobní a citlivé údaje, které jsou k němu klíčem? Nikdo vám to nemůže vnucovat a chránit vás i proti vaší svobodné vůli a volbě. Smyslem tohoto krátkého zamyšlení bylo ukázat vám na konkrétních případech, co vše je možné a přispět k vašemu rozhodování, zda se svého soukromí vzdáte jen v míře nezbytně nutné nebo budete celkově zcela rezignovat. Pokud jste však ochotni investovat často nemalé prostředky do lepších ochranných prvků vašeho vozidla, pořizovat bezpečnostní dveře do bytu, vychovávat své děti, aby si dávaly pozor na kapsy a zbytečně se nezdržovaly v rizikových místech, měli byste si více všimnout i toho, kdo, proč a jaké osobní údaje po vás požaduje, jak vám to zdůvodnil a co to vlastně podepisujete. Jistě znáte úsloví, když jsi podepsal, pak se nediv. Přestože zákon č. 101/2000 Sb. pamatuje i na to, že souhlas musí být mimo jiné informovaný, bývá obtížné prokázat, že poučení deklarované ve smluvních podmínkách vám nebylo poskytnuto nebo že jste nepřečetl drobné písmo, kterým bohužel většina obchodních společností jakoby mimochodem své zákazníky či potenciální klienty „informuje“.

Závěrem nezbyvá, než popřát vám pevné nervy při ochraně vašich osobních a citlivých údajů, zkrátka vaší identity. Pokud tento článek přispěl alespoň částečně k tomu, že se nad problémem hlouběji zamyslíte a uvědomíte si, že vaše soukromí v dnešním světě, který jsme se snažili v kontextu článku stručně charakterizovat, je stejně důležité jako např. majetek, pak bylo vytyčeného cíle dosaženo.

Falešná identita na Internetu

Internet nabízí, kromě jiného, i různé možnosti komunikace. Je tu elektronická pošta (e-mail), on line diskusní skupiny nebo programy pro rychlou výměnu zpráv, tak zvané Instant Messaging – například ICQ. Pouze pro ilustraci si uvedme, že ICQ – „Hledám tě, I seek you“ je světově nejrozšířenější nástroj pro online internetovou komunikaci. Je to komunikační program, který byl vytvořen v roce 1996 a v současné době ho využívá přes 150 milionů uživatelů ve 250 zemích. Na rozdíl od e-mailu, probíhá komunikace cestou online nástrojů v reálném čase. Prostřednictvím těchto služeb se můžeme zapojit do odborné diskuze, zúčastnit se konference, nebo si jen tak popovídat. Můžeme si však být opravdu jisti, že ti, se kterými se bavíme, jsou určitě ti, za které je pokládáme?

Pořídít si e-mailovou schránku, zaregistrovat se v konferenci, začlenit se do chatu, průběžně komunikovat na „seznamkách“, nebo si zajistit používání ICQ není v dnešní době vůbec problém. Může to udělat každý. Nic to nestojí, vše je zdarma. A také se nic nekontroluje. Každý tak může o sobě tvrdit, že je kdokoliv a z této pozice komunikovat. Tak jako v našem reálném světě záleží na nás, komu otevřeme dveře a koho pozveme dál, s kým se bavíme a komu položíme sluchátko, tak i zde, ve virtuálním prostředí Internetu, záleží na nás, s kým si budeme „povídat“. Je to naše volba.

Z hlediska ochrany osobních údajů nespočívá nebezpečí „života a komunikace na síti“ Internet v používání pseudonymů, nepravých virtuálních identit, pod kterými lidé ve virtuálním světě komunikují. Pro mnohé jedince začíná být tím hlavním způsobem komunikace s okolním světem. Nebezpečí vzniká tehdy, když někdo chce záměrně ve virtuálním světě získat informace z reálného světa za účelem nekalé činnosti.

Zkusme si představit, co by se mohlo stát, pokud budeme mluvit s někým, o kom si myslíme, že ho známe. Vše záleží na tom, čeho chce tato osoba dosáhnout. Velmi snadno například můžeme na sebe prozradit, kdy jedeme na dovolenou a nebude nikdo doma (nic lepšího si bytoví zloději nemohou přát). Nebo z nás může dotyčný doslova vytáhnout takové informace, které mu umožní vydávat se přímo za nás. Při e-mailové komunikaci nevědomky odešleme zprávu na adresu, za kterou se schovává internetový útočník, jemuž tím předáme své osobní údaje.

Jak se nebezpečí vyhnout? Měli bychom být prozíraví a pokud nás někdo kontaktuje, hned mu nemusíme důvěřovat. Snažme se člověka nebo firmu, jehož e-mailovou adresu dobře neznáme, nebo toho, kdo se s námi snaží „domlouvat,“ prověřit a být opatrní. On-line svět je svět tak trochu sám pro sebe a naše osobní údaje do něj rozhodně nepatří. Když s někým, koho neznáte, chcete komunikovat, tak si jeho identitu můžete ověřit například formou otázek, na které si myslíte, že by dotyčný, jestliže je to opravdu on, měl znát odpověď. K ověření lze použít i jiný komunikační kanál.

Internetové prostředí je zamořeno počítačovými viry. Více než polovina z nich, podle zprávy společnosti Symantec, je cíleně vytvářena za účelem získávání citlivých informací, ke krádežím identity a k získávání peněz nepoctivým způsobem. Získat a koupit osobní údaje není těžké ani drahé. Skutečnost, že existují nástroje, které monitorují klávesnice, že organizované skupiny cíleně získávají e-mailové adresy, přihlašovací údaje, finanční informace, a všechny možné i nemožné informace o dění v našem soukromí i ve firmách, je přinejmenším alarmující. Škodlivý program vysílá „na cestu“ vzdálený útočník a uživatel počítače vůbec netuší, že jeho počítač by mohl sledovat někdo jiný. Nebezpečí na Internetu není téma, nad kterým bychom se denně trápili a o kterém bychom neustále s obavami přemýšleli. Měli bychom si je však uvědomit a s možnými úskalími internetového prostředí se seznámit.

Existuje řada možností zabezpečení, jako jsou například antispamové technologie, čipové karty, USB tokeny, které zajišťují bezpečné uživatelské prostředí. Instalace takových zařízení je jistě přínosem. Jedná se však zase pouze o technologický produkt. Proto nechtě stále platí obyčejný „selový“ rozum pro lidský faktor tohoto „technického soukolí“ – opatrné, neukvapené a promyšlené jednání na Internetu by se pro nás mělo stát samozřejmostí.

Pro všechny nechtě platí následující základní jednoduchá pravidla :

1. Chraňte si své heslo a další osobní údaje.

2. Vyvarujte se ukvapenému odpovídání na e-mailové adresy, kterými si nejste jisti. Velkou záruku pravosti dokumentu skýtá digitální podpis. Avšak i tento způsob potvrzení identity není stoprocentní – odesílateli může být ukraden jeho soukromý klíč a osoba, která tento klíč ukradla, se tak může vydávat za původního majitele.
3. Neotevírejte nevyžádané nebo neznámé přílohy e-mailů a nereagujte na nevyžádané e-mailové zprávy.

Užíváme osobní počítač na práci, čerpáme z něj informace, hrajeme hry, jeho prostřednictvím komunikujeme, uskutečňujeme internetové nákupy nebo vyřizujeme finanční náležitosti. Počítáme s tím, že náš počítač slouží nám. Nepřipouštíme si, že by jej mohl někdo vzdáleně ovládat. Běžně si neuvědomujeme, že jeho prostřednictvím by mohl někdo zneužívat naše osobní údaje a útočit na naše soukromí.

Zkusme se nad touto skutečností zamyslet a až budeme zase usedat k počítači, tak si uvědomme, že náš počítač může mít i nějakého nezvaného hosta. Abychom opravdu byli pány svého počítače, tak proto také musíme něco udělat – více jej poznat a dobře ho chránit.

Poznámka:

*Více informací je k dispozici na internetové adrese Úřadu <http://www.uoou.cz/> při zadání hesla „krádež identity“. Zdroj a další informace o správném chování v internetovém prostředí, jak postupovat v případě průlomu do vašeho soukromí, jak lze vaše osobní údaje zneužít ke krádeži identity i o důsledcích takových krádeží: www.msm.cz/security/privacy, www.echomagazin.com, <http://www.lupa.cz/>, www.novinky.cz/internet/nejvice-pocitacovych-utoku-prichazi-z-usa-111629, www.unicorn.cz/cz/press/enews, <http://icq.atlas.cz/>, www.computerworld.cz/cw.nsf/id/mcafee_vyssi_pocet_kradezi_identit?OpenDocument&cast=1, http://www.ica.cz/home_cs/?acc=microsoft_outlook_express_60, <http://www.systemonline.cz/index.php?ukaz=tema&tema=security>, BROŽ, Vladimír. *Krádež identity*. IT Systems. str. 56. Zdrojem informací ze zahraničí jsou například internetové adresy: www.identity-theft.org.uk, www.cifa.org.uk, www.stop_idfraud.co.uk.*

Identita a anonymita v digitálním světě

V příspěvku Falešná identita jsme se zmínili o tom, že pořídit si e-mailovou schránku či zaregistrovat se v konferenci, nebo pro používání ICQ není v dnešní době vůbec problém, že to může udělat každý a že se v této souvislosti nic nekontroluje. Kdo by se však domníval, že to, co dělá na Internetu nebo na svém počítači, je anonymní, tak se hluboce mýlí. Vše lze vystopovat. V digitálním světě není nikdo anonymní – všechny kroky je možné zpětně dohledat až ke skutečné fyzické identitě jedince.

Každý konkrétní počítač v prostředí Internetu má svou IP adresu. Lze říci, že prostřednictvím IP adres se počítače rozpoznávají. IP adresu přiděluje autorita pověřená správou IP adres. Každý jednotlivý počítač musí mít odlišnou IP adresu. Při vstupu na webovou stránku a otevření souboru na ní, poskytujeme vlastníkovvi stránek o sobě více informací, než si možná myslíme – je to nejen naše IP adresa, ale také kontinent, ze kterého komunikujeme, stát, webový prohlížeč, náš operační systém, rozlišení obrazovky, nastavení barev na ní i předchozí místo, které jsme navštívili.

Běžní uživatelé sítě sice vaši totožnost mohou zjistit jen velmi obtížně, avšak poskytovatelé připojení mohou sledovat všechny vaše kroky a dívat se, co vás zajímá, jaká data stahujete, či a jaké webové stránky navštěvujete. Jde o to, co kdo komu posílá. Jestliže si budete s někým posílat legrační obrázky či vtipná situační videa, nestanete se objektem hlubšího stopování. Avšak ten, kdo začne s nekalými úmysly posílat různé výhružné či jiným způsobem nebezpečné dopisy, stane se dříve nebo později objektem speciálních týmů zabývajících se ochranou státu a občanů. Zfalšovat, podvrhnout identitu, není v dnešní době, protkané digitálními technologiemi, žádný problém, avšak žádný pohyb na síti není až tak anonymní, aby mnohé nebylo možno dohledat.

Problematika bezpečnosti našich osobních počítačů i bezpečnosti v síti Internetu je pro velkou část obyčejných uživatelů PC a Internetu téma velice složité. Z mnohých se v průběhu času, při práci na počítačích a při využívání všech služeb a nabídek tohoto fenoménu, stali ať již dobrovolně či z „donucení“ znalci a téměř i IT odborníci. Umí se ve virtuálním a digitálním světě nejen správně pohybovat, ale i správně chovat. Se zájmem sledují vývoj v IT a nové poznatky lehce vnášejí do své práce. Existuje však ještě i mnoho z nás, kteří jsme schopní se „pouze“ naučit a využívat vše, co potřebujeme pro svou práci či potěšení a zábavu. Sami však přirozeně cítíme, že „tento svět“ nás příliš přesahuje a že mu prostě nerozumíme. Nechceme se nechat „zahltit“ a „zdeprimovat“ všemi „možnými až nemožnými“ termíny z této oblasti digitálního a virtuálního světa, který do jisté úrovně sledujeme a rádi využíváme, ale který si tak trochu „držíme od těla“.

Pravděpodobně neexistuje návod, jak zajistit absolutní bezpečnost vašeho počítače. Správnými postupy však můžete své osobní údaje do jisté míry ochránit.

Zdroj: <http://site.the.cz/index.php?id=2>, http://cs.wikipedia.org/wiki/IP_adresa, <http://sweb.cz/anonymita.htm>, www.pripojtese.cz/cat

Identita virtuálního světa

S výhodami a vymoženostmi internetové sítě se pojí mnohá skrytá nebezpečí, která není radno podceňovat. Opětovně bychom mohli citovat známé rčení o dobrém sluhovi, ale zlém pánu.

Internet se stává naším denním průvodcem. Využívají jej děti pro výuku ve škole, pro svou zábavu i pro komunikaci. Zpočátku se soudilo, že staří lidé si s novou technologií nebudou umět poradit, avšak opak je pravdou. Pomáhá jim překonávat osamělost a je pro ně „pojítkem“ s okolním světem.

Většina lidí střední generace jej denně využívá při práci a roste počet těch, kteří jej využívají jako „pomocníka a prostředníka“ v běžném životě.

Při hlubším zamyšlení však mnohé může začít děsit zjištění, jaké místo si Internet vydobyl v našich životech a jak se „hřeje“ na výsluní našeho zájmu, nebo snad již závislosti? Internetová síť stále častěji nabízí svůj kyberprostor různým formám násilí a průniků do soukromí, který může končit i tragicky. Dospělí, ale i děti, si velice často nahrávají své podivné „zábavy“ na mobil a poté umísťují na Internet. Vzpomeňme si na případ dětí z ústeckých základních škol, které si brutální rvačku nahrávaly na mobil a poté daly na Internet. Jiným alarmujícím případem je tragický konec čtrnáctileté studentky z Gdaňska, která psychicky neunesla svou potupu a oběsila se poté, kdy její spolužáci předváděli, že ji znásilňují a to vše si nahrávali na mobil.

Lidé jsou Internetem ohromeni i fascinováni a s potěšením vstupují do jeho virtuální reality, která poskytuje tolik prostoru a jakoby nabízí i novou identitu. Nejste spokojeni sami se sebou a se svým životem? Nevadí, máte možnost začít žít nový, zcela podle svých představ. Svět neomezených možností a nových životů, avatarů, nabízí například on-line hra Second Life. Svět Second Life – svět druhých životů – si budují všichni, kdo se do hry zapojí a přidají tak svůj život k dalším asi 5 milionům avatarů. Slovo avatar pochází z hinduismu a znamená sestup a přenesené vtělení. V kontextu počítačů a Internetu se termín avatar používá pro reprezentaci uživatele ve virtuálním světě. V online počítačových hrách je virtuální postava ovládaná hráčem, který se s avatarem v jistém smyslu slova ztotožňuje. Čas se dá ve virtuálním světě trávit různě, můžete se aktivně zapojit do hry, kdo však nechce, může se jen tak procházet nebo létat virtuální krajinou, obdivovat a zkoušet nové věci, které jiní obyvatelé tohoto světa, aktivní hráči, vybudovali, nebo chodit do práce, založit rodinu, záleží jen na vás.

Nepodceňujme nebezpečí a rizika internetového věku, kde se realita prolíná s virtualitou a někde v prostoru se vznáší otázka, zda za chvíli již nebudeme žít více ve světě virtuálním než v tom reálném a k jakým průnikům do našeho soukromí může dojít a jaké dopady na naši identitu by vývoj mohl mít.

*Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>, www.secondlife.cz, www.hrej.cz, <http://zpravy.idnes.cz/mobil-usvedcil>, *iDnes*, 7. 4. 2007, *ČTK* 7. 4. 2007.*

Aktuálně: Čechů, kteří aktivně využívají síť Internet, přibývá. Podle závěrů posledního průzkumu agentury Markent sice zkušenosti lidí s využíváním služeb Internetu se rok od roku zvyšují, nicméně každý druhý Čech zná Internet pouze z vyprávění, z novin nebo z televize. Využívání nabídek Internetu se odlišuje podle věku a také podle příjmu.

*Více informací je k dispozici v deníku Právo, 12. 4. 2007,
http://www.denik.cz/ekonomika/internet_cesi20070410.html*

4. CO NOVÉHO V ZAHRANIČÍ

Evropa slaví 50. výročí Římské smlouvy

Podpisem Římské smlouvy dne 25. března 1957 byl položen základ hlavního evropského integračního seskupení. Podstatným základem tohoto společenství jsou společné hodnoty: svoboda, demokracie, právní stát, respektování lidských práv a rovnost.

V letošním roce probíhá při této příležitosti v EU řada akcí. Internetové stránky věnované 50. výročí Římské smlouvy jsou:

*http://europa.eu/50/index_cs.htm ; *Znění jednotlivých částí Římské smlouvy je na internetové adrese*
http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/treaties_founding.htm.*

RFID politika v Evropské unii

Vývoj v oblasti RFID směřuje od dnešních jednoduchých štítků RFID k inteligentním propojeným systémům a aplikace RFID technologie nabízí mnohostranné využití v komerční oblasti i ve veřejné správě. V roce 2006 zahájila Evropská komise veřejnou diskusi o RFID, která byla ukončena v září 2006. Diskuse měla zjistit názory, jak může Evropská unie přispět k tomu, aby rozvoj RFID zařízení přispěl ke konkurenceschopnosti Evropské unie a vyšší kvalitě života jejich občanů při zabezpečení jejich základních práv, zejména práva na soukromí.

Informace o výsledcích diskuse jsou dostupné na stránce <http://www.rfidconsultation.eu/>, kde je ke stažení analýza výsledků v anglickém znění (http://www.rfidconsultation.eu/docs/ficheiros/Summary_of_Consultation.pdf). Dvě třetiny respondentů zastávají názor, že současná legislativa je nedostatečná a měla by být upravena tak, aby se posílila ochrana osobních údajů a soukromí a aby byla zavedena vhodná ochranná opatření. Rovněž tak je třeba posílit povědomí, informovanost a odborné znalosti spotřebitelů o RFID technologiích. RFID štítky by neměly být skryté, ale zřetelné. Z hlediska volby subjektu údajů by RFID štítky měly spotřebiteli umožňovat deaktivaci v oblasti zpracování osobních údajů. Podle většiny respondentů samoregulační mechanismy nejsou dostačující.

Prognózy založené na současném trendu uvádějí, že během příštích deseti let (2006 – 2016) vzroste roční prodej RFID štítků v počtu kusů 450 krát. Komerční aplikace se budou rozvíjet zejména v oblasti dopravy a logistiky, kontroly vstupu, lokalizace, dodavatelského řetězce, výroby, zemědělství, lékařství a ve farmacii. K širokému uplatnění RFID štítků dojde i ve státní správě (e-government, obrana) a ve spotřební sféře (osobní bezpečnost, sport a volný čas, bydlení) – viz http://ec.europa.eu/information_society/policy/rfid/index_en.htm.

Rozvoj používání RFID technologií s sebou přináší nutnost řešit související otázky ochrany soukromí, bezpečnosti, technické spolehlivosti a mezinárodní kompatibility.

*Zdroje informací: <http://www.rfidconsultation.eu/>,
http://ec.europa.eu/information_society/policy/rfid/index_en.htm
http://www.rfidconsultation.eu/docs/ficheiros/Summary_of_Consultation.pdf
<http://www.edri.org/edrigram/number4.24/greece-wiretapping>*

5. OSOBNÍ ÚDAJE V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

Rok 2007 – Evropský rok rovných příležitostí pro všechny

Stále platí, že sdělovat bezstarostně nadbytečné osobní údaje se nevyplácí. Koncem ledna byla uvedena do provozu internetová stránka Evropského roku rovných příležitostí pro všechny (<http://equality2007.europa.eu>). První vrcholná schůzka byla naplánována na 30. ledna v Berlíně. Evropským komisařem pro zaměstnanost, sociální záležitosti a rovné příležitosti je Vladimír Špidla (http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/spidla/index_cs.cfm). V roce 2006 byl proveden průzkum veřejného mínění ohledně diskriminace a rovných příležitostí v 25 státech EU (Special Eurobarometer, č. 263 dostupný v anglickém a německém znění na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm). Průzkum byl zaměřen na osobní údaje, které se ukazují jako významné z hlediska diskriminace a nerovných příležitostí. Jedná se o tyto údaje: zdravotní postižení, věk přes 50 let, etnický nebo rasový původ, homosexualita, jiná víra nebo vyznání, pohlaví (diskriminace žen), věk pod 25 let. Je zřejmé, že jen některé z těchto osobních údajů lze utajit. Většina těchto údajů bývá základem diskriminace.

Průzkum podtrhl skutečnost, že povědomí o protidiskriminačních zákonech je v EU stále poměrně nízké. Pouhá třetina občanů EU tvrdí, že zná svá práva v případě, že by se stali oběťmi diskriminace nebo obtěžování. Souhrn odpovědí za 25 zemí ukazuje, že diskriminace je stále velmi rozšířená (64 %), že je nevýhodou trpět zdravotním postižením (79 %), být romské národnosti (77 %), být starší 50 let (69 %) nebo být jiného etnického původu (62 %).

Na druhou stranu výsledky průzkumu ukazují, že by velká většina respondentů uvítala změnu a přijetí antidiskriminačních opatření.

Internetová stránka Evropského roku rovných příležitostí bude plnit informační a komunikační funkce.

Zdroj: <http://www.europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/69&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en>

Další krok k ochraně soukromí

Do 16. března 2007 mají být ve všech členských státech EU k dispozici právní nástroje pro postih nelegálních přístupů do informačních systémů. Tato povinnost členských států je zakotvena v Rámcovém rozhodnutí Rady 2005/222/SVV ze dne 24. února 2005 o útocích proti informačním systémům, které stanoví, že členské státy přijmou opatření nezbytná pro dosažení souladu s tímto rámcovým rozhodnutím do 16. března 2007.

Informační systémy pokrývají jak oblast počítačů, tak i mobilní komunikaci. Průniky do informačních systémů používají různé nástroje (viry, spyware, trojské koně, cookies) a mají různé formy od zamýšlené destrukce souborů a programů až po krádež informací, ověřování porušení autorských práv, profilování pro marketing, pokusy o přístup k důvěrným informacím, zaznamenávání preferencí uživatele aj. Některé cíle těchto aktivit uživatele nepoškozují, jiné jsou naopak velmi škodlivé a představují ohrožení. Uživatelé často nevědí, že někdo získal přístup k jejich počítači a shromažďuje z něj informace, neboť nejsou vybaveni prostředky, které by je na to upozornily a umožnily zastavit takovou činnost.

Čl. 5 odst. 3 směrnice 2002/58/ES o soukromí a elektronických komunikacích stanoví podmínku, že získávání přístupu k informacím uchovávaným v koncovém zařízení účastníka nebo uživatele je povoleno pouze za podmínky, že dotčený účastník či uživatel byl jasně a úplně informován mimo jiné o účelech zpracování a že je mu správcem údajů nabídnuto právo odmítnout takové zpracování. To umožňuje uživateli rozhodnout o tom, jaké formy přístupu k jeho koncovému zařízení jsou pro něj přijatelné a jaké ne.

zdroj: http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecommm/todays_framework/privacy_protection/spyware_cookies/index_en.htm

6. Přísloví v ochraně osobních údajů... Díl II.

DVAKRÁT MĚŘ, JEDNOU ŘEŽ
(české přísloví)

„Více než jednou, ale méně než třikrát“, určí velikost fyzikální či chemické veličiny, a méně než dvakrát, ale více než nulkrát použij způsobu obrábění, jímž se části materiálu od sebe oddělují“.

Poznali jste „zakuklené“ staré české přísloví „Dvakrát měř, jednou řež“? Možná až při druhém, či třetím přečtení objevíte skrytou pravdu našich předků, kterou nám v tomto rčení zanechali ve snaze nám připomenout, jak se v běžném životě lze jednoduše vyhnout problémům a nepříjemným situacím.

Už v dávnověku věděl král Šalamoun, že vtipně a stručně formulovaná životní zásada, schovaná ve verši, má stokrát větší účinek a delší platnost, než dlouhé litanie a vysvětlování. Jeho Kniha přísloví, ale i mnohá jiná moudra ukrytá v lidové slovesnosti snad všech národů, se jako červená nit vinou dějinami lidstva. Na první pohled se zdá, že pramálo dbáme na pravdy zakotvené v papýrech. Kdyby však tato malá dějinná ponaučení nebyla stále „živá“, tak by již dávno zanikla.

Vraťme se však do naší reality. Přísloví a citáty obecně všichni dobře známe. Často je rádi pro zpestření konverzace či pro názornost výkladu používáme. Většinou rádi radíme „těm druhým“ s dobrým úmyslem, že „opakování je matka moudrosti“. Při vlastním jednání či řešení situací však na ně často sami zapomínáme. Co je toho příčinou? Většinou naše nepozornost, pohodlnost a často i neznalost.

Jak například přísloví „Dvakrát měř, jednou řež“ souvisí s ochranou osobních údajů? Než uřízneme prkno – měli bychom jej dvakrát změřit, než učiníme vážné rozhodnutí – měli bychom si to dvakrát rozmyslet a ve znění tohoto přísloví bychom měli nejméně dvakrát zvážít, komu svěříme své osobní údaje a umožníme mu tak vstoupit do svého soukromí.

Pan „Z“ kdysi obdržel jakýsi objednávkový letáček jisté firmy s lákavou nabídkou. Nepozorně si vše přečetl, vyplnil všechna vyžadovaná políčka, podepsal se a dopis rychle odeslal. Za pár dní opravdu obdržel objednané zboží, se slevou a ještě i s dárečkem. Po čase se však nestačil divit, kolik pošty mu najednou chodí. Nabídka za nabídkou, leták za letákem. Množství každodenní pošty, která mu přicházela z neznámých zdrojů, a kterou musel třídit, začal pociťovat nejen jako obtěžování, ale i jako újmu na svém soukromí. Úřad pro ochranu osobních údajů, na který se pan „Z“ obrátil o radu a o pomoc, však mohl pouze konstatovat, že firma, od které dostává nejvíce pošty, má od pana „Z“ souhlas, že mu své nabídky může zasílat. Pan „Z“ již dávno zapomněl, že se kdysi této firmě dobrovolně „upsal“, a také nevěděl, že musí písemně firmu informovat, aby jej ze své databáze zákazníků vyškrtla. Do třetice všeho „neznání“ – pan „Z“ si při vyplňování objednávky na letáku ne všiml, pravděpodobně vzhledem k téměř neviditelnému písmu, informace, kterou mu firma sděluje, že jestliže písemně neprojeví svůj nesouhlas, tak jeho osobní údaje – jméno, příjmení, adresa – mohou být nabídnuty jiné firmě. „Neznalost zákona neomlouvá“ – tak praví stará zkušenost.

V tomto případě průnik do soukromí nebyl příliš bolestivý. Často však může dojít tím, že „dvakrát nezměříme“, k situacím, které při zneužití našich osobních údajů mohou znamenat citelný zásah do našeho soukromí a které někdy mohou zranit i naši identitu.

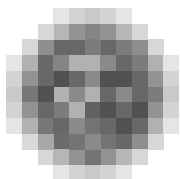
Co již je námi jednou podepsáno, to už se jen stěží vymáhá zpět! A kdo dokonce dává někomu bez uvážení či z nedbalosti číslo svého účtu, projevuje bezmeznou důvěru až naivitu. S obsahem svého účtu, k němuž dal tak lehkovážně přístup, se už také nemusí nikdy setkat. Jsem svobodný člověk a jestliže něco podepisuji, tak to činím svobodně – je to projev mé svobodné vůle. To platí i s uváděním rodného čísla. Je dobré si raději dvakrát rozmyslet, komu, proč a za jakým účelem své rodné číslo dávám, a je také dobré se ujistit, co se s ním po jeho předání bude dále dít, kdo, kde a jak s ním bude dále nakládat, protože svým podpisem stvrzuji, že s tímto souhlasím. Jestliže se nenaučíme takto postupovat, můžeme se velice snadno dostat do situace, které bychom se rádi vyhnuli. A už vůbec nám nepomůže si donekonečna opakovat známý výrok malého hrdiny z filmu Knoflíková válka: „Kdybych to byl býval věděl, tak bych...“.

„Nůž a slovo ber za správný konec“ – nahradíme si termín slovo osobním údajem a zamysleme se nad jeho důležitostí. Problematika ochrany osobních údajů je poměrně mladá. Ještě stále si neuvědomujeme a nedoceňujeme hodnotu, kterou naše osobní údaje v běhu současného světa představují. A to je chyba.

Ukončíme naši „procházku“ starým čínským příslovím „Když si nepřiznáš svou chybu, uděláš další“. Pro nás jsou naše osobní údaje něčím obyčejným, samozřejmým, patřícím k nám, k naší osobnosti, k domovu, k naší rodině a už vůbec nás nenapadne, že je někdo jiný může využívat, doslova na nich parazitovat, a že pro mnohé firmy, společnosti, či instituce jsou zdrojem obchodu a prostředkem k finančním ziskům, či dokonce k nekalým účelům. Na tomto místě si možná mnozí, a to oprávněně, řeknou: „Ale jak k tomu já přijdu, to není moje chyba“ – a má také svou pravdu.

Avšak společnost se nyní vyvíjí tímto směrem a tomuto vývoji jsou daná jistá pravidla a mantinely, které občané mají právo, ale i povinnost znát. A proto – naučme si vážit svých osobních údajů jako hodnoty, která má v dnešním světě velkou váhu a důležitost.

mn

**úřad
pro ochranu
osobních
údajů**

VYDAVÁ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

EDITOR: PHDR. HANA ŠTĚPÁNKOVÁ

REDAKTOR: MILENA NEJEDLÁ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ŽÁČEK

ADRESA REDAKCE: ÚOOÚ, PPLK. SOCHORA 27, PRAHA 7, 170 00

TELEFON: 234 665 286, FAX: 234 665 505

E-MAIL: INFO@UOOU.CZ

INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ

PERIODIKUM JE ZAPSÁNO V EVIDENCI PERIODICKÉHO TISKU POD ČÍSLEM MK ČR E 10548

© ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

DÁNO DO TISKU 14. 5. 2007